

JÖNKÖPING UNIVERSITY

School of Health and Welfare

Nätmobbing: En studie om ansvar, utveckling och könsskillnader

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Emil Lampret & John Tallvid*

JÖNKÖPING SOCIONOMPROGRAMMET: 2018-06-08, Termin 6

Förord

Vi vill tacka vår handledare Birgitta Ander för bra tips och ett gott tålamod gällande våra idéer. Vi vill även passa på att tacka alla de högstadiekuratorer som varit med och låtit sig bli intervjuade. Utan er hade denna studie inte varit möjlig att genomföra, tack så hemskt mycket!

John Tallvid och Emil Lampret

2018-05-25 Jönköping

Sammanfattning

Titel Nätmobbning: en studie om ansvar, utveckling och könsskillnader.

Författare Emil Lampret och John Tallvid

Nyckelord Nätmobbning, Högstadielära, Kvalitativ, Högstadielära, Könsskillnader, The online disinhibition effect och Social konstruktionism.

Studien handlar om högstadieläras subjektiva uppfattning när det kommer till ansvarsfördelning, utvecklingen av nätmobbning samt eventuella könsskillnader kopplat till nätmobbning.

Studien har en ansats i tematisk analys och den utgjordes av temana utveckling, ansvar och könsskillnader. Det blev även tydligt att högstadielärorna oberoende av kön, ålder och erfarenhet hade likande uppfattning om fenomenet nätmobbning.

Teorierna som används i denna studie är The online disinhibition effect och Social konstruktionism kopplat till genus och identitet.

Slutsats

Slutsatsen att nätmobbning är ett komplext och svårarbetat område drogs efter att ha läst in litteraturen, intervjuat högstadielärorna samt gjort en tematisk analys. De flesta av de tillfrågade högstadielärorna i studien upplever det som svårt att arbeta med nätmobbning. Dessutom uttrycktes en del frustration över att som högstadielära hinna med i utvecklingen eller ha insikt i vad ungdomarna gör på nätet. Det blev tydligt att högstadielärorna oberoende av kön, ålder och erfarenhet hade likande uppfattning om fenomenet nätmobbning. Intressanta fynd med denna studie var att högstadielärorna oavsett vilken skola de arbetade på alla uppgav att det fanns könsskillnader men att de inte är enkla att se. Könsskillnader ligger inte i vilka som utsätter mest eller minst utan i själva karaktären av det som sägs eller görs. Flickor var betydligt mer utsatta för sexuella inviter och nakenbilder medan pojkarna istället blev nätmobbade för deras sexuella läggning eller egna talanger. Vidare uppfattades ansvarsfördelning som något högstadielärorna hade liknande uppfattning om. Nätmobbning bör ses som ett gemensamt ansvar mellan skola, föräldrar och individen tyckte högstadielärorna. Däremot finns det inga egentliga tydliga direktiv för vem som skall göra vad och det i sig är ett möjligt problem.

Abstract

Title Cyberbullying: a study about responsibility, development and gender differences.

Authors Emil Lampret och John Tallvid

Keywords Cyberbullying, Counsellor, Qualitative, The online disinhibition effect och Social Constructionism.

This study is about the subjective experience of the counsellor when it comes to the view on responsibilities, development and possible gender differences associated with cyberbullying.

The thematic analysis consisted of the themes development, responsibility and gender differences. It was also relatively clear that the counsellors, regardless of sex, age and experience, had a similar view on the phenomenon of cyberbullying.

The theories used in this study are The online disinhibition effect and Social constructionism linked to gender and identity.

Conclusion.

The conclusion that cyberbullying is a complex and difficult area was drawn after having read the literature, interviewed the counsellor and made a thematic analysis. Most of the interviewed counsellors in the study experience it as hard to work with cyberbullying. In addition, some frustration was expressed by the counsellors in the development or insight into what young people are doing online. It became evident that the counsellor, regardless of sex, age and experience, had a similar view of the phenomenon of cyberbullying. Interesting findings of this study were that the counsellors regardless of what school they worked at all stated that there were gender differences but that they are not easy to see. Gender differences do not lie in those who expose most or least but in the very nature of what is said or done. Girls were significantly more vulnerable to sexual invitations and nude pictures while the boys instead became cyberbullied for their sexual orientation or

their own talents. The division of responsibilities, some counsellors had similar views about. Furthermore cyberbullying should be seen as a shared responsibility between school, parents and the individual, the counsellors reason. However, there are no real clear directives for who should do what and that in itself is a possible problem

Innehållsförteckning

Förord.....	i
Sammanfattning.....	ii
Abstract	iii
1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	1
2.1 Avgränsningar.....	2
2.2 Studiens relevans för socialt arbete.....	2
3. Bakgrund	2
3.1 Nätmobbning	2
3.2 Mobbning.	3
3.3 Sociala medier.....	3
3.4 Kränkning	4
4. Tidigare forskning.....	4
4.1 Användning av internet och elektronisk utrustning.....	5
4.2 Könsskillnader inom nätmobbning.	6
4.3 Ålder kopplat till nätmobbning.....	7
4.4 Vem/vilka nätmobbas?.....	7
5. Teoretiskt perspektiv.....	8
5.1 The online Disinhibition Effect.....	8
5.1.1 Känslan av anonymitet	8
5.1.2 Minimering av myndigheter.....	9
5.1.3 Osynlighet	9
5.2 Social konstruktionism	10
5.2.1 Social konstruktionism kopplat till genus.....	10
5.2.2 Social konstruktionism kopplat till identitet.....	11
6. Metod.....	11
6.1 Genomförande	12
6.2 Bearbetning av empiri	12
6.3 Urval.....	13
6.4 Reliabilitet och validitet.....	14
6.5 Etiska principer	15
7. Resultat/Analys.....	16
7.1 Utvecklingen av nätmobbning	16
7.2 Ansvar kring nätmobbning.....	20
7.3 Könsskillnader	23
8. Diskussion	26
8.1 Resultatdiskussion.....	26
8.2 Slutsats	31
8.3 Metoddiskussion.....	32
8.4 Framtida forskning	33
Litteraturförteckning	35
Bilagor.....	39

1. Inledning

Denna uppsats belyser högstadiiekuratorers syn och erfarenhet gällande utveckling, ansvar och könsskillnader kring nätmobbning i svenska högstadieskolor. År 2015 uppmärksammades det av FNs kommitté för barnens rättigheter att Sveriges kommuner besatt bristfälliga handlingsplaner gällande kränkningar på nätet (Convention on the Rights of the Child, 2015). I denna uppsats är målet att försöka se hur högstadiiekuratorer ser på nätmobbning. Forskning visar ämnet är komplext och ständigt föränderligt och det har ännu inte kommit en entydig lösning på problemet.

Vi har intresserat oss för just ämnet nätmobbning eftersom vi båda är födda i den första generationen (80-90talister) i Sverige som på riktigt började använda mobilen och datorn i princip varje dag. Vi har under vår uppväxt bevittnat vad för fallgropar och baksidor det finns med den växande virtuella värld vi lever i. Nätmobbningen har vi sett både i skolan, på jobbet, i idrottsföreningar och i fritiden. När vi sedan båda beslutade oss för att studera till socionom kunde denna förståelse om nätet kopplas till ett större samhällsproblem vilket vi både var väldigt bekymrande och intresserade av. Nätmobbning är ett växande problem i ett allt mer uppkopplat samhälle både internationellt och nationellt. Vi ser det som en otrolig möjlighet att både forska och försöka vara med om att arbeta förebyggande mot nätmobbning i vårt samhälle.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur kuratorer på högstadiet upplever utvecklingen, ansvarsfördelningen samt könsskillnader kopplat till nätmobbning på deras skolor. I denna studie har totalt sju stycken högstadiiekuratorer intervjuats.

Frågeställningar:

- Hur beskriver högstadiiekuratorer utvecklingen av fenomenet nätmobbning?
- Hur beskriver högstadiiekuratorerna olika aktörers ansvar när det kommer till nätmobbning?
- Hur beskriver högstadiiekuratorerna eventuella könsskillnader inom nätmobbning på deras skola?

2.1 Avgränsningar

Denna studies resultat kommer ej gå att generaliseras i någon större grad eftersom det är för få respondenter som medverkade i studien. Denna studie är en inblick i högstadielärares tankar och uppfattningar om nätmobbning. Det bör även observeras att de som intervjuats är högstadielärare på högstadieskolor och problematiken som tas upp bör ses i sin kontext till just högstadieelever i åldern cirka 12-15 år och deras internetvanor.

2.2 Studiens relevans för socialt arbete

Studien har relevans för socialt arbete eftersom nätmobbning påverkar våra ungdomar på ett negativt sätt och har direkta kopplingar till psykisk ohälsa (Kowalski, Limber & McCord, 2018). Forskning visar även att nätmobbning bidrar till isolering, ångest, lägre självförtroende samt sämre skolresultat hos de som blir utsatta (Williford & Depaolis, 2016). Eftersom psykisk ohälsa direkt kan relateras till en del arbetsuppgifter som exempelvis skollära arbetar med så medför en ökning av psykisk ohälsa en ökad arbetsbelastning och eventuella omprioriteringar i arbetet.

3. Bakgrund

I detta avsnitt tas det upp centrala begrepp som är kopplade till ämnet nätmobbning. Dessa begrepp kommer fram i forskning och media.

3.1 Nätmobbning

Nätmobbning definieras som mobbing som sker över mobil och datorskärm istället för den traditionella mobbing som sker via fysiska, psykiska eller verbala gester i en fysisk miljö (Volkan, 2015). Nätmobbning är även den mobbing som det sker procentuellt mest utav när det kommer till olika typer av mobbing (ibid.).

Hinduja och Patchins (2014) beskriver att nätmobbning har fyra kriterier för att kunna kallas just nätmobbning;

- **Avsiktligt:** Det kränkande beteendet måste vara avsiktligt.
- **Upprepande:** Beteendet sker mer än bara en enstaka gång.

- **Skada:** Den utsatte måste uppfatta att den känner sig skadad av det kränkande beteendet.
- Att det sker över **datorer, mobiler** och annan **elektronisk utrustning**.

3.2 Mobbning.

Mobbning är när en individ utsätter någon för systematiskt kränkande behandling som fortgår under en längre period. En följd av mobbning är att den individ som blir utsatt för mobbningen känner sig underlägsen sin mobbare och är i en speciellt utsatt situation (Friends, 2017). Att bli utsatt för mobbning kan innebära att individen tappar en del av sin tro på sig själv och att hen försöker ändra på sig själv för att slippa bli mobbad. Tydliga tecken på utsatthet av mobbning är svåra att se då alla reagerar olika. Mobbning kan förekomma i olika former, de mest förekommande är fysiska, psykiska och verbala typer av mobbning (BRIS, 2018). Höistad (1994) skriver att fysisk mobbning är när någon använder upprepat fysiskt våld i olika former mot någon annan. Psykiskt våld kan vara i form av exempelvis elaka ansiktsuttryck medan verbal mobbning sker via verbala kränkningar. Ibland överlappar de olika typerna av mobbning varandra och används olika när det exempelvis är vuxna som ser eller liknande.

Mobbning som uttryckt är relativt nytt i Sverige och kom till först 1969 av Paul Heinemann. Han började använda begreppet för att beskriva ett beteende han sett oss skolbarn, där skolbarn fysiskt eller verbalt utsätter ett enskilt barn för upprepande kränkningar. Efter medial uppmärksamhet och en rad debatter i Sverige så blev begreppet ett vedertaget begrepp och används idag för att beskriva upprepade kränkningar mot en enskild individ (Larsson, 2008). Mobbning finns idag i olika former och forskarna talar bland annat om nätmobbning, vuxenmobbning, fysisk mobbning, psykisk mobbning och verbal mobbning.

3.3 Sociala medier

Enligt Friends nätrapport från 2017 så kan de sociala medier som Svenska ungdomar använder mycket sammanfattas såhär:

Facebook: Är en social medie där personen bygger upp sitt nätverk genom att skicka vänförfrågningar till personer hen känner. På Facebook kan personer skriva till varandra via

programmet **Messenger** och även skriva meddelanden på varandras sidor som går att se av alla som är vän med personen.

Instagram: På Instagram lägger medlemmar ut bilder och filmer som andra följare får ta del av. En viktig del är att det går att gilla och kommentera de bilder man tycker om/inte om. Det går även att följa vem som helst om personen ifråga inte har blockat den funktionen.

Snapchat: På Snapchat kan personen skicka tidsinställda bilder till varandra som försvinner efter tiden har gått ut. Det finns dock möjlighet att spara Snapchats om individen vill, men då syns det för den andra användaren om hen inte använder en annan enhet för att exempelvis ta foto av fotot.

Ask.FM: Går ut på att ställa frågor till varandra, antingen anonymt eller med användarnamn. Både svaren och frågorna kan läsas av andra medlemmar.

3.4 Kränkning

Kränkning definieras av Skolverket (2017) som när en individ behandlar någon negativt, ofta genom en handling som i slutändan får den andra individen att känna sig sårad och förödmjukad. Skolverket skriver att elever i Sveriges skolor är skyddade mot kränkande behandling, detta regleras primärt i diskrimineringslagen. För att fastställa att någon blivit kränkt i skolan måste detta ske i samband med de sju diskrimineringsgrunderna, dessa är kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder (Skolverket, 2017). Kränkande behandling behöver inte uteslutande vara en grupp som kränker en enskild individ. Utan kränkande behandling kan vara när en elev kränker en annan elev. Det behöver inte heller vara över tid utan kan vara vid enstaka tillfällen samtidigt som det även kan vara återkommande dagligen.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning kopplat till nätmobbning. För att hitta tidigare forskning har framförallt sökmotorerna Primo och Google Scholar använts. De sökord

som har använts är bland annat cyberbullying, nätmobbning, factors, riskfaktorer, prevention mot nätmobbning, förhindra, stoppa, anledning, kön, ansvar, utveckling och könsskillnader.

Det går att se att de flesta artiklar med fokus på nätmobbning är gjorda efter cirka 2003 både nationellt och internationellt. Uttrycket har figurerat i media i stor utsträckning under 2000-talet. Dunkels (2012) menar att det går att se likheter mellan skolgårdsmobbning och nätmobbning. Det går dock att se att forskare ofta försöker applicera åtgärder som fungerar mot traditionell mobbning, såsom exempelvis övervakning när de ska ge exempel på åtgärder för nätmobbning. Vilket kan slå fel då nätmobbning bör bekämpas på andra sätt än traditionell mobbning (ibid).

Patchin och Hinduja (2012) nämner att en positiv attityd och att vara medveten om skadorna nätmobbning kan ha är viktiga delar i att stoppa att den sker. De nämner även en del ytterligare åtgärder som skolan kan använda sig av i det förebyggande arbetet mot nätmobbning, för att sammanfatta:

- Hålla lektioner i hur individer ska uppföra sig på internet.
- Sätta upp lappar på varje skoldator med påminnelser om hur individen bör uppföra sig på internet för att inte kränka någon annan.
- Införa kontrakt eller regelverk i klasserna tillsammans med eleverna angående hur man vill bli behandlad på internet och hur hen borde behandla andra.
- Utveckla anonyma forum där elever kan rapportera misstänkt nätmobbning och också påvisa resultaten av att det stoppas.

Waasdorp och Bradshaw (2014) skriver i sin artikel om överlappningen från traditionell mobbning och nätmobbning och visar i sin kvantitativa undersökning att det går att se sambandet mellan att mobbas i fysiska miljön och att även mobbas på internet antingen via dator eller telefon. Enligt deras slutsatser så är det inte så ofta en person endast mobbas på ett ställe men inte på ett annat.

4.1 Användning av internet och elektronisk utrustning

Användandet av internet går allt mer ner i åldrarna och detta går att förklaras med att elektronisk utrustning såsom exempelvis mobiltelefoner och datorer blir allt mer vanliga. I

dagens samhälle är det snarare regel än undantag att redan tidigt äga en mobiltelefon. I Storbritannien rapporterades det exempelvis att 30 % av personer mellan 7-11 år har en socialmedia-profil såsom exempelvis Facebook, Twitter och Instagram (Monks, Mahdavi & Rix, 2017). Om man ser till hela Europa så äger 46 % procent av alla personer mellan 9-16 år en egen mobiltelefon, med en del variationer mellan länderna (Mascheroni & Ólafsson, 2015).

Med utvecklingen av användandet av elektronisk utrustning och sociala medier så ökar även tillfällena och möjligheter till att utöva nätmobbning. I en rapport skriven av Friends (2017) så uppger 27 procent av de tillfrågade ungdomarna att de någon gång under det senaste året blivit nätmobbade. De finns mycket olika appar och det kommer nya tekniska lösningar varje dag och det kan därför misstänkas finnas ett mörkertal angående hur många som blir utsatta enligt forskare (Dunkels, 2012). Att som professionell hålla sig uppdaterad på allt som sker i ungdomarnas nätvärld kan vara svårt (ibid).

4.2 Könsskillnader inom nätmobbning.

Beckman (2013) skriver i sin avhandling att flickor både nätmobbas och nätmobbar i högre grad än vad pojkar gör. Pojkar är istället överrepresenterade både som offer och utförare av traditionell mobbning som oftast sker på skolgården. Hennes data är primärt ifrån 2009-2010 där urvalet var 13-15 åriga ungdomar i Värmland. En betydligt nyare studie som gjorts i Italien 2017 av Palermi, Servidi, Bartolo & Costabile (2017) visar istället att pojkar har en större risk att både utsättas och utsätta andra för nätmobbning än vad flickor har. Det går dock att se att flickor är mer involverade i nätmobbningen än den traditionella mobbning som exempelvis utförs på skolgårdar eller liknande (ibid). Men trots detta är alltså pojkar överrepresenterade i just denna studie. Det kan därför anses svårt att påvisa markanta skillnader när det kommer till kön. Forskare enas dock att nätmobbning är ett stort problem och att det finns skillnader emellan könen däremot hur stora är svårt att tala om. Beckman (2013) såg i sin studie att pojkar brukade ofta vara mer intresserade av att spela tv-spel på nätet medan flickorna i större utsträckning ville läsa bloggar och lägga upp foton på sig själva. Med den insikten har möjligtvis de olika arenorna som flickor och pojkar befinner sig på olika lätt för att bli utsatta eller utsätta andra för nätmobbning.

Brody & Vangelisti (2017) förklarar att flickor i högre utsträckning blir utsatta för nätmobbning som är relaterat till sex och sexuella aktivitet. Där nätmobbaren kan göra sexuella anmärkningar eller inviter till att göra sexuella handlingar. Detta till skillnad ifrån

pojkar som istället blir attackerade baserat deras sexuella läggning och deras talang. Vidare skriver de att flickor oftare rapporterade former av nätmobbning där sexuella trakasserier och stalkning förekom. Pojkar rapporterade istället att nätmobbning ofta sker där förövaren istället försöker generera individer framför andra och bli kallad för elaka skällsord (ibid).

4.3 Ålder kopplat till nätmobbning.

När det kommer till den målgruppen som undersöks i denna studie, högstadieungdomar i Sverige, så vittnar forskning om att den mest omskrivna gruppen är individer i sjunde till nionde klass (Selcher, 2016; Berne, 2014). Forskning visar även att ungdomar i 12-15 års ålder är de som nätmobbar mest av alla åldersgrupper (ibid). 94 procent av 13-åringarna i Sverige uppger att de är ute på internet minst en gång per dag (Selcher, 2016). Enligt siffror som Statens Medieråd (2017) redovisar så använder idag 100 % av barn mellan 13-16 år i Sverige internet någon gång i veckan. Även debutåldern för att använda internet har drastiskt minskat, 1995 låg debutåldern på 9 år medan den vid en ny undersökning 2014 låg på 3 år. Den vanligaste dagliga internet-aktiviteten bland tonåringar är sociala medier där Facebook och Instagram nämns som de mest använda medierna (ibid).

4.4 Vem/vilka nätmobbas?

Angående anledningarna kring varför vissa personer blir nätmobbare och vissa inte så visar en artikel gjord av Palermi et al. (2017) att föräldrakontroll samt självkänsla är två viktiga faktorer till att kunna förutse vem som kommer bli nätmobbare eller inte. En bristande föräldrakontroll har påvisat en större risk för att både utsättas och att utsätta andra för nätmobbning. En bristande självkänsla kan också vara en bidragande faktor till att utsättas för mobbning via nätet. Pojkar har enligt artikeln en större risk än flickor att både utsättas och utsätta andra för nätmobbning. Det går dock att se att flickor är mer involverade i nätmobbning än traditionell mobbning som exempelvis utförs på skolgårdar eller liknande (ibid).

Även om det går att se flera likheter mellan nätmobbning och traditionell mobbning så går det också att enligt en artikel skriven av Bayraktar, Machackova, Dedkova, Cerna och Ševčíková (2015) att se en del olikheter, de nämner exempelvis följande:

-att det krävs teknisk kompetens för att nätmobba

-publiken som tar del av mobbningen kan ofta vara större över nätet om det exempelvis skrivs över Facebook eller liknande medier.

-mobbningen över internet sker oftast när personerna inte är nära varandra.

-den fysiska styrkan är inte av relevans på samma sätt som traditionell.

5. Teoretiskt perspektiv

I detta avsnitt presenteras de två teorier som använts för att tolka och förstå resultat. De två teorier som använts är den amerikanska psykologen John Sulers (2004) teori The online disinhibition effect samt Social konstruktionism kopplat till genus och identitetsskapande.

5.1 The online Disinhibition Effect

John Suler försökte länge förklara det fenomen som sker när människan ger sig ut på nätet och alla hämningar personen hade i det fysiska livet bara försvinner. Speciellt när det kommer till hur hen kommunicerar med andra på nätet. Hur kommer det sig att en person plötsligt kan skriva så hotfulla saker eller bete sig helt ifrån dess normer och moral. Trots att samma person aldrig skulle göra så öga mot öga. John Suler myntade teorin The online disinhibition effect som i sex olika faktorer förklarar detta fenomen. Till studiens syfte och tidigare forskning har det valts ut tre av dessa faktorer som anses ha speciell vikt när det kommer till förklaringen av nätmobbning.

5.1.1 Känslan av anonymitet

På forum, i spel, i olika kommentarsfält och på många andra ställen på nätet är användandet av användarnamn något helt normalt. Dessa användarnamn är ofta långt ifrån den verkliga identiteten bakom detta användarnamn. Just detta skriver John Suler (2004) är en stor anledning till varför individer kan släppa sin moral och normer de annars har då hen gömmer sig bakom en påhittad identitet och fråntar då sina värderingar. Det blir betydligt enklare att skriva elaka, kränkande eller hotfulla meddelande när hen själv inte behöver stå för det utan känner sig trygg bakom sin gömda identitet. Vidare förklarar John Suler att anonymitet på nätet skapar en känsla av att ens verkliga liv inte kan bli påverkat av det hen skriver vilket då skapar en distans till ens personliga sfär (ibid). John Suler skriver att det till och med kan vara så att personen i fråga som nätmobbar eller hotar folk på internet har

kommit så långt ifrån sin egen internetidentitet att hen är övertygad om att det inte ens är hen själv som skriver det. Att personen i fråga helt förtränger att det är ens egna värderingar och ord som skrivs utan helt fräntar sig ansvar och moral när hen går ut på nätet och nätmobbar (ibid).

5.1.2 Minimering av myndigheter

I den fysiska verkligheten som vi alla lever i visar sig auktoritetspersoner ofta i någon form av speciell klädsel eller andra synliga ting som gör att vi kan utskilja den ifrån en vanlig individ. John Suler (2004) skriver att på nätet så försvinner denna igenkänning och det är svårt att se vilka som skulle ha auktoritet över andra, därför blir myndigheters kontroll tillsynes väldigt begränsad eller obefintlig på nätet. Vidare menar John Suler att på nätet är alla på en liknande spelarena där pengar, makt, inflytande och andra statussymboler inte syns i lika stor utsträckning. Bland det enda som bestämmer vem som har större makt eller auktoritet över någon annan är dess skriftliga kunskaper, uthållighet och kvaliteten av ens fantasi eller idéer (ibid).

En annan aspekt av minimeringen av myndigheter är att i den fysiska världen är individer generellt sett rädda för att säga vad de verkligen tycker när en auktoritetsperson är närvarande. Detta beroende på hotet om att bli bestraffad eller hånad av personen som är i maktposition. Detta försvinner menar John Suler när personer agerar på nätet då hotet inte känns lika äkta eller närvarande när du kan sitta hemma i din ensamhet (ibid). Slutligen skriver John Suler att nätet är uppbyggt som sådant att individerna som vistas där ska känna sig som pionjärer och utforskare, denna filosofi är en bidragande faktor till varför myndigheter har en mindre auktoritet på nätet.

5.1.3 Osynlighet

Osynlighet är något som John Suler (2004) beskriver som en ledande faktor när det kommer till varför individer kan tappa kontrollen över sina värderingar och agera på ett helt annat sätt på nätet. När det kommer till osynlighet tar John Suler upp alla de olika chattrum, bloggar eller forum som finns på nätet. Där kan individer sitta och enbart läsa allt det som skrivs utan att någon annan har en aning om detta. Detta blir självklart speciellt problematiskt när det kommer till stalkning och kontroll i nära relationer.

Vidare skriver John Suler (2004) att denna osynlighet gör det möjligt för individer att gå till platser som de aldrig skulle gå till om de var tvungna att göra detta i den fysiska världen.

Exempel på sådana platser är pornografiska hemsidor, droghandel samt sidor med extremistiska åsikter.

En annan aspekt om osynlighet som John Suler (2004) tar upp är det faktum att personen ifråga aldrig behöver vara orolig för hur den fysiskt ser ut. Den fysiska osynligheten som finns på nätet så länge du inte visar dig själv via webcam är något som också påverkar individen starkt. Det faktum att du inte behöver skaka hand med personen du skriver med och inte behöver se personens miner när du skriver är väldigt viktiga element för att du ska lämna ifrån dig din moral och värderingar. Det går att liknas med att ibland under ett samtal tvingas individen titta bort med ögonen när det blir jobbigt att ha ögonkontakt, John Suler menar att på nätet kan individen titta bort hela tiden och aldrig behöva se personens reaktioner (ibid).

5.2 Social konstruktionism

Social konstruktionism är en teori framtagen för att se och förstå samhället. Teorin grundas på tanken att medborgarna i samhället grundar och förändrar sina sociala verkligheter och att det inte finns en förutsagd objektiv verklighet. Denna teori kan vara behjälplig för att se bakomliggande strukturer gällande viss problematik. Såsom exempelvis att nätmobbning är ett utbrett fenomen i Sverige, men kanske inte i alla andra länder.

Social konstruktionismen är en ontologisk ståndpunkt och med det menar man att den ifrågasätter åsikten att kategorier som exempelvis organisationer och kulturer är givna och att medborgare i ett samhälle inte kan påverka eller ifrågasätta dem (Bryman, 2011; Burr, 2015).

Social konstruktionism kan kopplas till en rad olika områden såsom hur vi konstruerar kunskap, makt, genus och diskurser exempelvis. Alla dessa områden menar social konstruktionismen vara formade av människorna i den kontexten det utförs i (ibid.)

5.2.1 Social konstruktionism kopplat till genus.

En del av social konstruktionismen handlar om hur det sociala könet konstrueras. Hirdman (1988, 55) var först med att på 80-talet introducera begreppet genussystem, hon förklarar begreppet genus enligt nedan citat:

”Genus kan förstås som föränderliga tankefigurer ”män” och ”kvinnor” (där den biologiska skillnaden alltid utnyttjas) vilka/ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker, vilka får till följd att också biologin kan påverkas/ändras – med andra ord, det är en mer symbiotisk kategori än ”roll” och ”socialt kön detta var ett försök att förklara den dynamiska struktur som ligger bakom de olika processerna i formandet av könsroller bland annat.”

Hirdman tittade bland annat på maktaspekten och kopplade genussystemet till två olika bjälkar; hierarki och dikotomi som enligt henne båda placerar och systematiserar olika kön på olika maktpositioner. Detta gäller både inom arbete, men också inom privatlivet. Hirdman talade om genuskontraktet som en socialt konstruerad överenskommelse om att kvinnor och män har olika roller och identitet i samhället. Denna överenskommelse kan se olika ut i olika kulturer och samhällen och därför har själva grundidén en koppling till social konstruktionismen (ibid.) Denna riktning inom social konstruktionismen har valts på grund av att det går att koppla eventuella könsskillnader till de genussystem som denna teori tar upp.

5.2.2 Social konstruktionism kopplat till identitet.

Jenkins (2004) beskriver begreppet identitet som något reflexivt, med det menar han att den personliga identiteten är under förändring och utveckling under i stort sett hela livet. Den sociala identiteten skapas för att kunna samspela så mycket som möjligt med den kontext personen med identiteten befinner sig i. Jenkins hävdar att sociala identiteter är nödvändiga för att samhället ska fungera och att inte onödiga konflikter ska uppstå. (Jenkins, 2004). Denna del av social konstruktionismen går att koppla till nätmobbning eftersom identiteter delvis kan formas och skadas vid användandet av internet.

6. Metod

I detta avsnitt presenteras hur studien genomförts. Ämnen som urval, genomförande, bearbetning, reliabilitet och validitet tas upp och diskuteras kopplat till studien.

6.1 Genomförande

Totalt utfördes sju stycken intervjuer varav tre var på telefon och fyra vid fysisk träff. Samtliga intervjuer gjordes enskilt. Detta eftersom en del av de frågor som ställdes kan vara av känslig karaktär och det kan bli en förhöjd maktaspekt att vara två intervjuare och bara en respondent. Kvale (2014) beskriver att en forskningsintervju karakteriseras av en asymmetrisk maktrelation och är något som forskare bör vara väl medvetna om vid utformandet av en intervju. Maktrelationen kan vara uppbyggda så att intervjuaren i vissa fall har större makt och respondenten mindre, men även vice versa. Som intervjuare är det viktigt att vara medveten om maktaspekten.

Det finns en medvetenhet om att exempelvis de följdfrågor som ställts kan ha varit olika på grund av att vi höll intervjuerna själva. Detta har vägts upp med att vara noga med att kunna intervjuguiden och vara på samma linje när det kommer till vad som skulle undersökas med intervjuerna. Utifrån att maktaspekten kan ha varit olika i olika intervjuer så ansåg vi det som viktigt att försöka vara så neutrala som möjligt i samtliga intervjuer. Kvale (2014) skriver att en intervjuguide bör vara kort och koncis med syftet att frågorna skall vara lättbegripliga och användbara. Intervjuerna har spelats in och transkriberats och därefter har det identifierats eventuella olikheter i frågorna som ställts i intervjuerna. Efter att intervjuerna och transkriberingen var klara togs de citat och teman som framkom tydligast ut. Analysen av texten och framtagandet av temana gjordes tillsammans.

6.2 Bearbetning av empiri

Bearbetningen av materialet skedde med stort fokus på vår frågeställning och syfte. Valet gjordes att begränsa oss till detta för att lättare kunna se och påvisa på olika teman som senare skulle använda oss av i den tematiska analysen. Det valdes att arbeta med empirin utifrån en abduktiv ansats vilket Bryman (2011) skriver är när forskaren växelverkar mellan empirin (intervjuerna), teorin samt litteratur.

Kodningen skedde som sådan att författarna tillsammans läste igenom alla intervjuer och markerade de teman som kunde utläsas utifrån svaren. När de tre olika teman valts kopplades dessa till citat som tydligast kunde påvisa på essensen av varje tema. Allt detta gjordes tillsammans för att försöka minimera den individuella påverkan som kunde ha uppstått angående tema. Under hela denna process diskuterades det om fördelar och nackdelar med valt tema och citat. Dessa teman och citat valdes även utifrån frågeställning och syfte där de teman som bäst passar in blev utvalda. Slutligen blev just utveckling, ansvar

och könsskillnader gemensamma teman som alla kuratorer nämnde och ansåg som speciellt viktigt. Vi kopplade genomgående vår analys till de två teorier vi hade som var The online disinhibition effect och social konstruktionism kopplat till genus och identitet. Genom att ständigt ha dessa teorier i baktanke så försökte vi analysera empirin med hjälp av just dessa två teorier.

6.3 Urval

Bryman (2011) skriver om paraplybegreppet icke-sannolikhetsurval där bekvämlighetsurvalet faller under. Vi valde bekvämlighetsurval då vi ansåg att det passade vår studie bra för att på bästa sätt komma i kontakt med respondenterna. Bekvämlighetsurvalet används igenom att studieutförare väljer ut personer som passar in på de kriterier som satts upp, i denna studies fall, högstadietkuratorer. Sedan kontaktar hen dem för att se ifall de kan ställa upp. Högstadietkuratorer från flertalet olika kommuner i Sverige kontaktades och kontaktuppgifterna hittades på respektive kommuns hemsida via sökord som högstadieskola och elevhälsa. Det kontaktades även högstadietkuratorer som författarna av denna studie visste arbetade på högstadieskolor sedan innan via privata kontakter.

Könsfördelningen bland de högstadietkuratorer som intervjuades var sex stycken kvinnor och en man. Åldern varierade mellan 30 till 60 år. Önskvärt hade varit en mer jämn fördelning när det kommer till kön, men det märktes snabbt att högstadietkurator är ett kvinnodominerande yrke där det var väldigt svårt att hitta manliga utövare.

De sju högstadietkuratorerna som deltog i studien hade olika arbetslivserfarenhet och olika ålder, de presenteras här nedan:

Högstadietkurator 1: 50-60 år med 10-15 års erfarenhet.

Högstadietkurator 2: 30-40 år med 0-5 års erfarenhet.

Högstadietkurator 3: 35-45 år med 0-5 års erfarenhet.

Högstadietkurator 4: 25-35 år med 0-5 års erfarenhet.

Högstadietkurator 5: 35-45 år med 0-5 års erfarenhet.

Högstadietkurator 6: 45-55 år med 10-15 års erfarenhet.

Högstadietkurator 7: 30-40 år med 5-10 års erfarenhet.

Totalt tillfrågade 31 kuratorer varav tre svarade nej och sju ja. Resterande 21 personer svarade inte på tillfrågan.

6.4 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet beskrivs av Bryman (2011) som två begrepp som ofta bryts ner i fyra olika komponenter men det stora hela handlar det om hur pass bra kvalité studien har. Den externa reliabiliteten handlar om, ifall studien skulle upprepas skulle då studien få samma resultat. Interna reliabiliteten som också kallas för interbedömarreliabilitet handlar istället om det finns flera forskare som är delaktiga i tolkningen av resultatet, tolkar de då på samma sätt det som kommer fram. Den externa validiteten handlar om huruvida studien kan generaliseras till en större population. Slutligen handlar den interna validiteten ifall det som påstås är riktigt, och ifall de begrepp som används stämmer överens med observationerna. (ibid)

Denna studie har svårigheter att uppnå de kriterier som en bra externa validitet kräver då författarna varit tydliga att syftet med studien inte är att generalisera utan enbart att visa en bild av det som framkommit i intervjuerna med kuratorerna. Den externa reliabiliteten anses också vara något sv ruppn tt då studien utg r ifrån det respondenterna svarat och kan då inte säkerställa att den hade sett likadan ut ifall respondenterna varit någon annan. Detta eftersom de ändå f r ses som få utfrågade respondenter. Det p ngterats dock att detta  r en inblick av sju olika skolkuratorer och deras tankar om nätmobbning. Förmodligen hade den ändrats om studien gjorts i ett annat land eller annan kontext. Detta ses dock inte som ett problem eller hinder för studien då det finns en medvetenhet om att studien enbart är en inblick i sju kuratorers tankar och erfarenhet av nätmobbning.

Den interna reliabiliteten är dock av stor vikt för arbetet, och något som ständigt bejakades. Det h lls långa diskussioner hur författarna skulle kunna minimera risken att kodningen eller intervjuerna blev olika beroende på vilken av oss som h ll i det. Detta har läst igenom att minutiöst kunna intervjuguiden och följa den så mycket det bara g r. Denna intervjuguide har även gemensamt utformats så att den bäst ska passa in på båda våra intervjutekniker. Kodningen samt transkriberingen gjordes tillsammans utifrån att inga missförstånd skulle uppstå i vad som hade sagts. Utformningen av teman och senare analysen gjordes även den helt gemensamt och med en ständig åtanke på den interna reliabiliteten. Den interna validiteten anses vara bra då alla begrepp som används har god forskningsbakgrund och samtliga artiklar haft vetenskaplig grund och varit peer-reviewed. Det har även funnits en försiktighet gällande att säga vad som är sant och inte utan ständigt påpekats att detta  r den subjektiva uppfattningen av kuratorers tankar och erfarenhet samt forskares kunskap på fenomenet nätmobbning.

6.5 Etiska principer

Fyra etiska principer som var av stor vikt när utformningen av studien diskuterades var Brymans (2011) fyra principer. Dessa principer är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa låg i fokus vid utformandet av samtyckesblanketten som skickades med till alla respondenter.

Informationskravet: Bryman (2011) skriver att Informationskravet handlar om vikten att informera om studien och vad den kommer att användas till, samt att all medverkan är frivillig. När som helst skall respondenterna kunna dra sig ur studien om de väljer att inte var med mer. Vidare skall även syftet med studien vara tydligt och informeras till respondenterna i god tid. Författarna till denna studie var i god tid ute med samtyckesblankett (bilaga 1) till alla kuratorer som frågades där det redogjordes vad syftet med studien var samt om frivilligheten. Muntligt informerades det även ungefär hur lång tid intervjun skulle ta för att försöka vara så tydlig med informationen som möjligt. Slutligen kunde även kuratorerna välja att inte besvara de frågor de kände sig otrygga med eller helt enkelt inte ville svara på.

Samtyckeskravet: Samtyckeskravet beskriver Bryman (2011) som att alla har rätt att bestämma över sin egen medverkan i studien. Detta skall vara frivilligt och utan tvång. Samtliga högstadiekuratorer fick förfrågan i förfrågansmailet (bilaga 3) om de kunde tänka sig att medverka i studien. För att säkerhetsställa samtycket så användes även en samtyckesblankett (bilaga 1). Frågan ställdes även muntligt i början av intervjuerna ifall högstadiekuratorerna var säkra på att de ville medverka samt om det var okej att spela in med elektronisk utrustning.

Konfidentialitetskravet: Bryman (2011) förklarar att konfidentialitetskravet handlar om att alla de personuppgifter som studieförfattarna inhämtat skall behandlas med stor försiktighet och förvaras oåtkomligt för obehöriga. Alla personuppgifter som exempelvis svar på samtyckesblanketter eller inspelningar som inhämtats av författarna har förvarats och använts med stor försiktighet. Vi har även valt att aldrig använda namn på kuratorn eller kommunen/skola där hen jobbar.

Nyttjandekravet: Nyttjandekravet beskrivs av Bryman (2011) att all den information och uppgifter som inhämtats i studien om de kuratorer som deltagit endast får användas till studiens syfte. Forskare får alltså inte använda dessa uppgifter till andra studier utan enbart till den kuratorerna sagt ja till. Författarna till denna studie har valt att informera

kuratorerna om att den information vi får ifrån dem enbart kommer användas till denna studie. Efter transkriberingen har alla de elektroniska inspelningarna tagits bort utifrån denna aspekt.

Författarna höll även en dialog igenom hela arbetet med handledaren om de eventuella etiska övertramp vi kunnat göra. Detta för att säkerställa att vi gjort på ett korrekt och etiskt försvarbart sätt igenom hela studien.

7. Resultat/Analys

I detta avsnitt presenteras delar ur intervjuerna och kopplas till de teman författarna till denna studie valt vilka är utveckling, ansvar och könsskillnader. Dessa teman dök upp i alla de sju intervjuer som hölls och därför valdes de ut när intervjuerna transkriberades och analyserades.

7.1 Utvecklingen av nätmobbning

Rapporter från så tidigt som 2004 tog upp nätmobbning som ett problem, då var fenomenet dock relativt outforskat och forskningen var begränsad till ett fåtal rapporter och publikationer (Espelage, Mebane och Swearer, 2004). År 2007 beskrevs det i forskningsrapporter att nätmobbningen var ett ”nytt territorium” i forskningen (Li, 2007). Efter 2007 har flertalet forskningsrapporter kommit och mycket har gjorts inom området nätmobbning (Kowalski, McCord & Limber, 2017) trots detta så upplever majoriteten av de tillfrågade högstadieturatorerna i vår studie att de inte upplever en dramatisk ökning av nätmobbning på sin skola. En förklaring till detta kan vara att Sverige har haft ett relativt högt mobil- och internetanvändande hos ungdomar sedan mobiler och datorer började bli vanligare i samhället och därför kan utvecklingen ha blivit lite mindre dramatisk eftersom de tillfrågade högstadieturatorerna redan hade en ”vana” av att se nätmobbning (Statens Medieråd, 2017). En annan förklaring kan vara den som är kopplat till social konstruktionismen att alla bildar sina egna sociala verkligheter utifrån den kontext de befinner sig i, vilket betyder att verkligheter och kulturer kan skilja sig mycket från exempelvis en yrkesverksam högstadieturator och en högstadieelev fast personerna vistas på samma skola.

”Det har varit samma hela tiden upplever jag” Högstadieturator 2

”Jag upplever nog att det nämnts ungefär lika lite hela tiden tror jag”
Högstadieläkare 4.

”Idag funderar vi knappt längre ifall mobbningen delvis har skett på nätet eller inte för det har blivit så självklart att det skett på nätet och inte i den fysiska miljön eftersom ungdomar har sin mobil och använder den som ett extra verktyg” Högstadieläkare 1

Utvecklingen verkar dock gå åt det hållet att det är svårt att åtskilja vilken mobbning som är vilken eftersom det ofta sker parallellt eller samtidigt. En studie gjord av Tomzyk (2016) där det jämfördes utbredningen av nätmobbning åren 2010 och 2015 visar att det där hade skett en relativt stor ökning och utveckling gällande nätmobbning. Dels var antalet elever som uppgav sig nätmobbade större, men det hade även skett en utveckling gällande vilken typ av nätmobbning som skedde. Det var vanligare 2015 att personer gjorde profiler på exempelvis Facebook i andras namn och nätmobbades på det sättet. Studien visade även på att internetanvändandet och hastigheten på internet är faktorer som kan göra det lättare och vanligare att nätmobbas. Suler (2004) använder i sin teori the online disinhibition effect, en faktor som passar väl in på detta fenomen med att göra profiler i andras eller påhittade namn. Faktorn känslan av anonymitet som John Suler tar upp handlar om att när en person kan gömma sig bakom en påhittad identitet och inte behöva stå för det hen säger med vare sig bild eller namn kan hen släppa sina värderingar och moral. Då blir steget till att nätmobba eller hota någon väldigt mycket enklare att ta, då det är enklare att kläcka ut sig diverse kommentarer och vara skyddad bakom idén att ingen någonsin kommer veta att det är jag som skrivit detta.

”För 10 år sedan hade det varit lättare att definiera vilken mobbning som är vilken, idag ser det ut som så att ett gäng ungdomar kan sitta vid ett bord och mobbas via internet och i den fysiska miljön nästan samtidigt eftersom nästan alla ungdomar på vår skola har en mobil” Högstadieläkare 1.

Enligt Kowalski et al. (2017) visar studier på höga och ständigt ökande siffror gällande mobilanvändning och datoranvändning, de arenor som nätmobbning sker på, hos ungdomar. I en studie gjord av Lenhart (2015) uppger 69 % av 13 åringarna att de äger en smartphone. 87 % av tonåringar mellan 13-17 har tillgång till en dator, 81 % till en spelkonsol och 92 % av de tillfrågade tonåringarna uppger att de är online minst en gång om dagen. Dessa siffror i kombinationen av de olika typerna av nätanvändning som finns

idag så kan det ses som svårt för högstadieläroverarna att hålla sig uppdaterade gällande utvecklingen kring appar och hemsidor som besöks. En svensk 15-åring besöker i snitt 240 olika hemsidor och dessa byts ut och utvecklas nästan dagligen (Frisén & Berne, 2016). Social konstruktionismen talar om att individerna i ett samhälle, i detta exempel skolan, skapar sin egen förståelse av verkligheten utifrån omvärlden runt omkring hen (Bryman, 2011) Eleverna anpassar och omtolkar identiteter och verkligheter när de befinner sig på internet, skolan och hemmet. Även om högstadieläroverarna uppger att de skulle önska bättre insyn gällande utvecklingen på de olika arenorna så går åsikterna lite isär ifall det skulle vara lämpligt eller ens möjligt att göra det.

”Vad det gäller nätmobbningen så är det ju väldigt sällan vi har koll på vad som sägs på internet. Jag är lite osäker på om det vore lämpligt att försöka hålla koll på elevernas sociala medier.” Högstadieläroverator 5

”Jag märker även att det blivit en utveckling gällande appar (...) nu är det mer Instagram och Snapchat. Dessutom att mobiler är mycket vanligare nu än förr eftersom nästan alla i högstadiet har en egen mobiltelefon, så var det inte förr” Högstadieläroverator 6

De flesta högstadieläroverarna var överens om att det har skett en del förändring gällande preventiva åtgärder mot nätmobbning i skolan. Detta är något som forskning nämner som positivt. Willford och Depaolis (2016) nämner skolpersonals attityd och agerande mot nätmobbning som viktigt i kampen mot nätmobbning. En del av de preventiva åtgärderna beskrivs dock komma från klasserna själva och inte från högstadieläroverarna. Kopplat till vår teori social konstruktionism så kan detta ses som intressant eftersom problemet med nätmobbning har gått så pass långt att eleverna i klasserna som tar fram reglerna, mer eller mindre gör detta på eget bevåg för att skapa en annorlunda verklighet i klassrummet än utanför.

”Vissa klasser har egna regelverk framtagna vid deras klassråd som exempelvis telefonförbud under vissa lektioner och liknande, de har tagit fram dessa regler för att de anser att mobilen kan vara stressande och dåliga att ha under lektionerna” Högstadieläroverator 1

En del preventiva åtgärder verkar enligt högstadiiekuratorernas beskrivningar vara framtagna för att åtgärda något annat än just nätmobbning, men genom att åtgärden sätts in så blir även nätmobbningen minskad.

”Vi samlar in mobiler i början av varje lektion, men det är åtgärd för att få mer studiero i klassen än en åtgärd mot nätmobbning.” Högstadiiekurator 5

En förklaring till att det är svårt för högstadiiekuratorerna att förhindra och se nätmobbning är att samtliga elever i högstadieåldern idag är födda in i teknologin och därmed digitalt infödda till skillnad från de vuxna högstadiiekuratorerna som i större utsträckning är digitala immigranter. Begreppen digital immigrant och digital infödd myntades först av Prensky (2001) och beskrivs som en komponent i att elever kan ha ett försprång i att förbli oupptäckta gällande både utsatthet och att utsätta på internet. Denna typ av begreppsanvändning kan dock enligt vissa forskare såsom exempelvis Herring (2008) vara problematisk eftersom den gör så att vuxna, både föräldrar och skolpersonal kan abdikera från ansvaret eftersom det framställs som att de inte besitter samma teknikkompetens som sina ungdomar och därför inte kan stoppa det som sker på internet. Detta ses som problematiskt eftersom vuxna har en viktig del i att lära barn och ungdomar hur de ska bete sig på internet (Eek-Karlsson, 2016).

Dunkels (2012) skriver i sin bok om problemet med att professionella ofta inte förmår att se det mänskliga problemet med nätmobbning, att det faktiskt sker etiska och juridiska övertramp på våra ungdomar, utan istället ser fenomenet som något som endast är kopplat till det tekniska. Eftersom en del professionella, exempelvis högstadiiekuratorer, inte anser att de har tillräcklig teknisk kompetens så överlämnar det istället problemet till någon som har bättre tekniska kunskaper, men kanske saknar de juridiska och etiska som en högstadiiekurator ofta har.

” Tillgängligheten blev då så enkel för att skicka iväg dumma saker. Där har inte vi vuxna hängt med att kunna lära vett och etikett, nu känns det som att vi är ganska bra med, men innan har vi alltid legat steget efter i det som händer på internet.” Högstadiiekurator 3

Forskning visar att elever som blivit utsatta för nätmobbning i mindre utsträckning rapporterar vad de blivit utsatta för om man jämför med traditionell mobbning (Smith et

al. 2008). Några av de tillfrågade högstadielkuratorerna anser att det har blivit vanligare att eleverna kommer och visar upp vad som skrivits till dem på internet.

”Det har blivit vanligare att eleverna visar upp i samtal och i början så hade inte skolan eller vi högstadielkuratorer någon insyn alls.” Högstadielkurator 6

7.2 Ansvar kring nätmobbning

Det finns en rad olika risk- och skyddsfaktorer gällande att utsättas eller inte utsättas för nätmobbning i skolan. Föräldrar som är insatta i internet, att skolan har preventiva åtgärder och att man inte mobbas i skolan är alla exempel på skyddsfaktorer för att förhindra att nätmobbning sker. Riskfaktorer kan vara sådant som sexualitet, kön och etnicitet exempelvis (Kowalski et al. 2017). Möjligheterna att förhindra och minska nätmobbningen kan således se relativt utspridda ut och det är även det som de tillfrågade högstadielkuratorerna uppger i intervjuerna till stor del. Ansvar är så brett att det är svårt att säga att en viss person eller profession har ansvaret för att förhindra och stoppa nätmobbning. Samtliga högstadielkuratorer är överens om att det är skolan och föräldrarnas gemensamma ansvar om vilka som ska ta ansvaret gällande nätmobbning. Forskning visar dessutom på att individen själv spelar en stor roll i hur man tar emot och uppfattar nätmobbningen, och därav kan individen delvis vara ansvarig i hur kränkningarna på internet uppfattas och tas emot (Hinduja & Patchin, 2017).

”Alla måste ta sitt ansvar, både skolan, föräldrarna och individen”
Högstadielkurator 3

”Jag tycker ansvaret är gemensamt eftersom nätmobbningen inte bara sker på skolan.” Högstadielkurator 6

Gällande ansvaret skolan enligt lag har att utreda nätmobbningssituationer som har koppling till skolan (Svensk Författningssamling, 2008:567;2010:800) så är den gemensamma bilden hos högstadielkuratorerna att det är svårt att hinna med i utvecklingen och kunna få in rätt åtgärder i rätt tid. Dessutom uppger en del av högstadielkuratorerna att det inte finns tillräckligt med utbildningar eller information gällande ämnet för att de ska kunna ta det ansvaret som de vill. Högstadielkuratorerna uppger även att det i viss grad

är svårt att ta ansvaret eftersom det ibland inte ens är deras elever som mobbas, men det kan vara deras elever som utsätts exempelvis.

”Är det skolkamrater som utsätter varandra så tycker jag att skolan har det främsta ansvaret.” Högstadiiekurator 3

”Jag tycker ansvaret är gemensamt eftersom nätmobbningen inte bara är begränsad till skoltid och det är svårt för oss skolhögstadiiekuratorer att se allt som händer även efter skolan” Högstadiiekurator 6

”Jag känner mig nästan tvungen att ta reda på lite om appar eftersom det är det ungdomarna pratar om i samtal. Men jag har inte fått någon formell utbildning.” Högstadiiekurator 1

De tillfrågade högstadiiekuratorerna lyfte även aspekten om det juridiska ansvaret som något som föräldrarna har och det moraliska ansvaret ligger hos högstadiiekuratorerna och skolan. Det är svårt att veta var det moraliska ansvaret börjar och slutar och det är något som skapas genom social konstruktionism via att man formar ansvaret efter behov och efterfrågan. På vissa skolor kan det moraliska ansvaret bli för mycket eftersom nätmobbningen har olika utbredning på vardera skola, medans det på andra skolor konstrueras på så sätt att det inte alls blir svårhanterligt. Att nätmobbas kan enligt Friséen och Berne (2016) bryta mot en mängd olika lagar om den utförs på specifika sätt, exempelvis förtal, olaga hot, ofredande och kränkande fotografering. Samtliga av dessa förbrytelser går att anmäla och möjligen få dryga böter och potentiellt fängelse för om det är grovt. John Suler (2004) nämner faktorn minimering av myndigheter i sin teori the online disinhibition effect. Denna faktor menar att individer som nätmobbar eller kränker andra individer på nätet ofta gör detta därför myndigheter och auktoritära figurer inte syns på samma sätt på nätet. Därför blir det möjligen lättare att glömma att det hen gör faktiskt är straffbart enligt lag. Varför myndigheter och auktoritära individer inte syns på nätet är för att de helt enkelt oftast ej går att känna igen. De finns ingen uniform eller liknande som är synliga rent fysiskt på de sociala medier som florerar i ungdomarnas värld. Därför menar John Suler att den igenkänning som finns i den fysiska världen när hen går förbi en polis, aldrig är synlig på nätet och därför glömmar hen bort det brottsliga i deras handlingar (ibid).

En del av högstadiiekuratorerna ansåg att det var svårt att veta när man skulle polisanmäla händelser eftersom gränserna kan vara så tunna och det kan ibland vara väldigt många

inblandande i ärenden, men det framkom även att det fanns en förståelse om att det var svårt för föräldrarna att anmäla och att de kände ett ansvar att göra det åt föräldrarna och barnet. Enligt Socialtjänstlagen (14 kap. 1 c § SoL) så har skolpersonal en skyldighet att anmäla till Socialtjänsten om det finns misstanke om att ett specifikt barn är i eller har en risk för kriminellt beteende, en nätmobbningssituation kan således utvecklas till antingen en polisanmälan eller en anmälan till Socialtjänsten, eller både och. Detta om inte föräldrar och skola samarbetar när de får information om någon som nätmobbas eller nätmobbar (Skolverket, 2018)

”Det juridiska ansvaret ligger fortfarande på föräldrarna, men jag kan tycka att vi har ett moraliskt ansvar eftersom den mobbning som sker hemma på nätet ofta går ut över den mobbningen i skolan.” Högstadieläkare 5

”Det blir bra att skolan kan ta på sig den rollen som den dumma personen som anmäler om det skulle bli en polisanmälan. Enbart i syfte att eleven och familjen ska slippa bära allt själva.” Högstadieläkare 3

Många av de tillfrågade högstadieläkarna ansåg att utbildning, både till elever och föräldrar, kan vara ett viktigt element för att få alla att ta större del av ansvaret kring att motverka nätmobbning. Park, Na och Kim (2014) nämner i sin artikel att det ligger stort ansvar på vuxna att utbilda barnen i hur man agerar på internet. En faktor enligt dem till att barn kan bete sig väldigt illa på internet är att de inte ser reaktionerna av det de säger, dessutom får agerandet mindre konsekvenser än exempelvis traditionell mobbning som är lättare för lärare och andra vuxna att upptäcka. Genom att föräldrar och lärare förklarar hur det fungerar på internet så tror författarna av artikeln att barnen och ungdomarna kan få en bättre förståelse för vad det de säger kan skapa för skada. Patchin och Hinduja (2012) nämner dock att skolan inte har allt ansvar utan mycket vilar också på samhället runtomkring. De uppger att det är viktigt att föräldrarna samarbetar med skolan och rapporterar misstanke om att deras barn antingen utsätts eller utsätter andra för mobbning. De nämner även att det är svårt att ta fram ett perfekt system för att förhindra att nätmobbning sker och efterfrågar mer forskning angående specifika program eller liknande som kan förhindra att nätmobbning ska ske.

”...Enligt mig är det också en utbildningsfråga till för både barnen och föräldrarna att undervisa om vad som händer om man lägger ut något på internet eller kränker någon.” Högstadieläkare 5

”Det finns ett stort ansvar på skolan att undervisa barnen i hur man pratar med varandra på internet.” Högstadiiekurator 5

7.3 Könsskillnader

Könsskillnader är något som samtliga högstadiiekuratorer hade liknande uppfattning om och även tyckte var viktigt. Det som kom fram var att flickor i högre utsträckning tycktes bli utsatta på nätet. Några av högstadiiekuratorerna nämnde att det generellt på deras skolor oftare är flickor som kommer och pratar med dem, därför kan deras syn vara något vinklad.

”Det är oftare flickor som pratar med mig därför får jag bilden av att det oftare är flickor som blir utsatta” Högstadiiekurator 3

”Det är oftare flickor som visar upp exempel på när det blivit kränkta, men det är mer flickor överlag som kommer och pratar med mig oavsett vilket problem det gäller, så det kan bero på det” Högstadiiekurator 6

Frisén och Berne (2016) skriver att det finns en skillnad i hur pojkar och flickor reagerar när de blir utsatta för nätmobbning. Flickor rapporterade att i högre utsträckning bli nedstämda, dra sig ifrån sociala relationer och bli inåtvända både på nätet och i verkliga livet. Pojkar beskrev istället att de hanterade nätmobbning med att inte bry sig lika mycket och i större utsträckning skaka av sig det som hänt. Detta kan vara en essentiell del i varför högstadiiekuratorerna inte träffar pojkar i samtal om nätmobbning i lika stor utsträckning då pojkarna har en möjligen kan ha en kultur av att inte bry sig och anser inte att det är något farligt. Därför uppmärksammas det inte av de professionella eller resterande vuxenvärlden medan flickornas reaktioner är mer synliga. Kopplat till social konstruktionismen så kan detta ses som någon som formas fram redan från barndomen genom exempelvis att det inte ses som norm att som kille prata om sina problem (Hirdman, 1988).

När pojkar och flickor blivit utsatta för nätmobbning så väljer de även på olika sätt att berätta för vuxenvärlden vad som hänt. Frisé och Berne (2016) menar att flickor i högre utsträckning meddelade en förälder eller en professionell att de har blivit utsatta på nätet. Pojkar valde istället att själva ge igen genom fysisk våld i högre utsträckning.

Något annat som högstadieläkuratorerna påpekade i deras redogörelse kring om det finns könskillnader i vilka som blir utsatta på nätet var att de såg en tydlig skillnad i karaktär när det kommer till vilken typ av nätmobbning flickor respektive pojkar blev utsatta för.

”Elaka kommentarer kan både flickor och pojkar få men det är lite olika karaktär på dem. Pojkarna får mer utseende att du är ful, du är dum i huvudet. Medan flickor får mera att det är äckliga eller sexuella anspelningar till exempel vad gör du ikväll som en sexuell invit, eller fråga vad hon gör för olika aktiviteter med sin pojkvän.” Högstadieläkurator 2

”Jag upplever att det är olika typer av nätmobbning beroende på vilket kön ungdomen har. Flickor är oftare utsatta för dickpics eller sexuella inviter. Medans pojkar oftare blir ner klankade på deras förmågor som att de är dumma i huvudet eller dåliga på någon sport.” Högstadieläkurator 7

”Jag har tidigare i mitt arbetsliv upplevt en ökning i just ofredande på nätet, Där det ofta var flickor som blev sexuellt ofredade på nätet av pojkar” Högstadieläkurator 3

Uppfattningen kring olikheter i karaktären delar högstadieläkuratorerna med stora delar av forskningsvärlden. Brody och Vangelisti (2017) är ett exempel på detta. De menar att flickor i högre utsträckning är utsatta för nätmobbning som relaterade till sexuella aktiviteter samt sitt personliga utseende. Pojkar blev istället utsatta för nätmobbning som fokuserade på deras sexuella läggning samt deras förmågor, exempelvis fysiska.

En intressant aspekt är att forskningen i stora delar av världen verkar vara relativt överens om att det finns könskillnader vad det kommer till nätmobbning (Palermeti et al, 2017; Beckman, 2013). Kopplat till social konstruktionismen så kan detta vara ett exempel på genusystem (Hirdman, 1988). Flickor och pojkar beter sig olika i olika kulturer och samhällen baserat på normer och värderingar framtagna av medborgarna. Dessa normer och värderingar kan antagligen spridas snabbare via internet och därför få större kraftverkan än genom traditionell spridning som kanske kunde vara exempelvis att man härmade någon annan i skolan eller liknande. Enligt den förståelse författarna av denna studie fått så kan de samhällen och sammanhang som social konstruktionismen diskuterar om vara väldigt små och begränsade till ett fåtal individer, såsom exempelvis skolklasser och små grupper. En person kan även anpassa sina normer och värderingar för att bättre

passa in med sin sociala identitet (Jenkins, 2004). Att forma den sociala identifikationen kan vara ett viktigt element för att inte skapa bråk och irritation i exempelvis skolklasser.

Espelage, Mebande och Swearer (2004) skriver i deras studie att flickor tenderade att bli utsatta på nätet igenom användandet av relationsrelaterad mobbning som sexuella kränkningar. Pojkar blev istället utsatta igenom hårda kommenterar mot deras förmågor samt sexuella läggning. Detta visar återigen på att karaktären av nätmobbning skiljer sig åt och bör därför hanteras på olika sätt. Forskarna är fortfarande splittrade kring om det går att med säkerhet säga att det finns en tydlig skillnad mellan kön.

En annan gemensam nämnare som många högstadielära uppmärksammade var flickornas utsatthet när det kommer till att ta foto på sig själva (ofta avklätt) och skicka runt till pojkvän eller kompisar. Dessa socialt normbrytande beteenden kan kopplas till social konstruktion, möjligen har den individ som skickar bilderna sett eller hört om någon annan som gjort likadant och därför kan beteendet ha blivit normaliserat i deras ögon.

”Det är flickor som skickar runt bilder på dem själva, avklädda bilder som sedan skickas runt på skolan vilket ofta är otroligt jobbigt för eleven”
Högstadielära 2

”De flickor som är lite populära som kanske har pojkvän, det är oftast de som även tar kort på sig själva och skickar till sin partner och som sedan också kan cirkulera runt på skolan.” Högstadielära 2

Zhang, Musi-Gillette, & Oudekerk (2016) visar i sin studie om 12-18 åriga ungdomar att flickor var betydligt mer utsatta för att privat information som bilder eller liknande hade spridits. Att denna information sedan blivit postad så att alla kunde ta del av den var en problematik som togs upp. Det var just hopplösheten av att bilden aldrig kommer att försvinna som flickorna tyckte var det jobbigaste. Kowalski, Limber och Agatston (2012) skriver att detta är det som kallas för Outing. Outing är när en person delar med en mängd andra personer privat information som hen fått ifrån en person, ofta i förtroende. Speciellt när detta sker på en skola när de sociala banden är så nära varandra både mellan kompisar och andra klasser kan det blir väldigt stora konsekvenser. Suler (2004) förklarade detta igenom sin faktor minimering av myndigheter där det finns en stor vinst för personer att dela med sig av sådant som de tror andra kommer uppskatta. Det enda som bestämmer din status på nätet är dina skriftliga kunskaper, uthållighet och kvalitén av ens fantasi och

ideér menar Suler. När en person får en bild ifrån en tjej exempelvis där innehållet är av speciell känslig karaktär så kan personen se detta som en stor möjlighet att höja sin egen status. Därför blir påföljderna av att tjejen som kommer bli ledsen och arg på killen mindre viktiga, då istället personens egen status och självkänsla går före. Formandet av den sociala identiteten kan även kopplas till detta då man i vissa sammanhang och kulturer kan få respekt av en kvinnosyn som visar på att mannen är i en hierarkiskt överordnad maktposition (Jenkins, 2004). Därför kan killen som utför detta kanske få högre status i de grupper och sammanhang som uppmuntrar sådant beteende gentemot kvinnor, medans samma kille betar sig helt annorlunda i hemmet.

Högstadiiekuratorerna fick även ta ställning till huruvida de såg någon könsskillnad när det kommer till de individer som utsätter andra för nätmobbning.

”Jag upplever att det lika väl kan vara pojkar som flickor som utsätter andra för nätmobbning.” Högstadiiekurator 3

Könsskillnader inom nätmobbning är ett komplext och svårt fenomen och variation på resultaten är stora. Det vi dock kan fastställa är att den subjektiva uppfattningen av högstadiiekuratorerna ligger i linje med mycket av den forskningen som finns. Könsskillnader finns, möjligen inte direkta men i olika karaktär och i olika sätt att utsätta individer syns dem.

8. Diskussion

I detta avsnitt presenteras den slutliga diskussionen. Resultat samt metod kommer diskuteras.

8.1 Resultatdiskussion

Det går att se att de flesta av våra tillfrågade högstadiiekuratorer svarar på ett likvärdigt sätt när det kommer till de utvalda temana som var könsskillnader, ansvar och utveckling. Det som kommer fram gällande könsskillnader är att våra högstadiiekuratorer upplever att flickor är mer utsatta för nätmobbning, men att detta kan bero på att flickorna överlag pratar mer med högstadiiekuratorerna. Högstadiiekuratorerna upplevde också, precis som forskningen visar, på att flickor och pojkar överlag reagerar olika på den nätmobbning de

utsätts för. Vi misstänker att detta kan vara baserat på att nätmobbningen mellan könen utförs på olika sätt och därför reagerar individen olika. En spridd nakenbild kan få personen, oftast flickor, att isolera sig och må väldigt dåligt och därför ha större behov att prata med en högstadieturator. Detta medan en arg och hård kommentar, som oftare pojkar utsätts för, inte rör personen lika mycket eftersom man lär sig att skaka av kommentarer för att de kommer så ofta (Frisén & Berne, 2016). En del av högstadieturatorerna ansåg att det kunde finnas ett mörkertal eftersom de inte når pojkarna på samma sätt eftersom de inte lika ofta kommer på samtal med högstadieturatorn. Författarna till denna studie har själv växt upp i ett sammanhang där nätmobbningen började ta fart och kan därför se en del likheter från deras egen uppväxt, men att det har fått en väldig utveckling på bara 10 år. Att det av naturliga själ skulle vara så att flickor och pojkar var olika elaka har vi svårt att tro och hänvisar istället till en av de teorier vi valt, social konstruktionism, där menas det att man börjar att formas in i ett beteende redan som liten och detta beteende kan vara svårt att bryta eftersom du då ses som normbrytande i det sammanhang du befinner dig i (Jenkins, 2004).

Vi tror att det kan vara av vikt att införa olika preventiva åtgärder baserat på kön eftersom den mesta forskningen samt vårt resultat visar att det finns olika varianter av nätmobbning mellan könen och därför vore det bättre att dela upp dessa varianter och motverka de på det sätt som är bäst. Inom traditionell mobbning tänker man på detta på ett helt annat sätt, där ser man mer skillnader på fysisk, psykisk och verbal mobbning exempelvis medan nätmobbningspreventionen inte riktigt kommit lika långt och hamnar under ett fack.

Eftersom vår studie tillfrågade högstadieturatorer från olika kommuner i olika geografiska områden, både urbana miljöer och icke urbana så kan man se att det ändå finns liknande mönster när det kommer till könsskillnader och olika varianter av nätmobbningen bland alla de tillfrågade och vår studie kan därför bidra till uppfattningen om att denna könsskillnad kopplat till nätmobbning finns i stora delar av samhället som även forskningen visar på (Brody & Vangelisti, 2017; Beckman, 2013). Det är dock svårt att helt identifiera skillnaderna och därför blir det även svårt att jobba preventivt och effektivt eftersom det trots likheterna finns skillnader på vardera skola. Detta sätter en del press på högstadieturatorerna som måste jobba utifrån den kontext med appar och internetsidor som är populära och de elever som går på skolan just då. Det kräver en reflexivitet av högstadieturatorerna eftersom det kan skifta från dag till dag gällande vilka elever som är utsatta och på vilka appar. En del av högstadieturatorerna lyfter även problematiken med

att det är svårt att helt ta bort nätmobbningen eftersom den är relativt enkel att utföra, en kränkande bild på en tjej eller kille försvinner exempelvis nästan aldrig och kan dyka upp återigen trots att man bekämpat problematiken tillfälligt. Denna problematik anser vi vara svår att handskas med och den lösningen som vi anser vara bäst är att försöka undvika så långt det går att ta bilder på sig själv i mobilen och om man gör det så måste man vara väldigt försiktig kring vem man skickar den till, en bild på internet försvinner nästan aldrig utan finns ofta sparad någonstans. Detta är viktigt att informera sina elever och barn om eftersom det potentiellt kan förstöra väldigt mycket ifall en kränkande bild, exempelvis nakenbild, sprids ut på internet.

En uppfattning vi som författare har fått av denna studie är att skolvärlden och forskningen lägger mycket ansvar på eleverna trots att det är rätt unga personer som det talas om. Kanske kan det vara så att en 12-13 åring inte förstår allvaret kring att ta ett kort på sig själv och skicka till någon man är kär i, denna person kanske aldrig tidigare upplevt att saker har spridits och därför inte reflekterar över ytterligare en bild. Mer fokus borde enligt oss läggas på att utbilda och ge barnen verktyg för att förstå problematiken i nätmobbningen. Om man bara som en jämförelse ser till traditionell mobbning så är det inte så att man låter barnen reda upp all problematik själva, utan man lär sig redan som ung att det är fel att slåss och retas, medan man som nätmobbare kanske inte förstår att man gör något fel eftersom den fysiska aspekten inte finns med och man vågar uttrycka sig på ett annorlunda och ofta hårdare sätt. Barnen och ungdomarna vet förmodligen hur man använder internet, men ibland inte hur man uppför sig på internet.

Gällande frågeställningen om utveckling så är även här de flesta högstadielärares överens om att det sett lika ut ett tag när det kommer till utbredningen, men att man idag ser att apparna utvecklas mycket och det är svårt att hålla koll på vart ungdomar befinner sig på internet. En del av högstadieläroreerna talade om att de hade en känsla av att ju mer apparna utvecklas desto mer kändes det som att de hamnar efter i att förstå och följa upp vad som sker på internet. En del av högstadieläroreerna uppgav att de saknar information och utbildning kring att handskas med nätmobbning. De upplevde också till viss grad att de ser att det sker nätmobbning, men har svårt att göra något för att de inte riktigt vet hur. Utvecklingen upplevs av oss författare ha gått så snabbt fram att högstadieläroreerna på ett sätt känner sig överväldigade för att problemet är så pass stort och så svårjobbade. Detta kan vara en effekt av teorin, The online disinhibition effect av John Suler (2004) som beskriver anonymiteten och förminskning av myndigheter

(högstadielkuratorer i detta exempel) som något av det mest centrala i teorin. Ungdomarna blir duktigare och duktigare på att hantera internet och man börjar med internet i mycket tidigare ålder (Statens medieråd, 2017). Via att man blir duktigare på att hantera internet så blir man även förmodligen bättre på att nätmobbas anonymt. En nyckelfaktor med mobbning kan ju anses vara att inte bli upptäckt, det är antagligen inte särskilt roligt att få skäll av sin lärare för att man mobbas, det mobbaren är ute efter är ju antagligen reaktioner. När ungdomen blir bra på att gömma sig på internet så blir det svårare och svårare för högstadielkuratorerna att handskas med problemet eftersom det är både tidskrävande och svårt att få tag på någon skyldig på internet.

Det kan vara en fara i att skolpersonalen inte hinner med i den utvecklingen eftersom de ser sig som färdiglärda gällande datorer och internet medan de egentligen möjligen kan sakna en del kunskap. Många av de tillfrågade högstadielkuratorerna upplevdes ha någon form av hopplöshet i att man inte når ungdomarna på internet på samma sätt, de vill kunna hantera problemet men vet inte riktigt hur. Vi som författare förstår att högstadielkuratorerna inte hinner med att motverka allt på internet eftersom det är mängder med olika hemsidor och appar som används och det är rent omöjligt att hålla koll på exakt alla. Kanske skulle man istället lägga mer ansvar på de som tillverkar appar riktade till användare under 18 år att implementera mer hjälpmedel för högstadielkuratorer och skolpersonal i övrigt att kunna hindra nätmobbing. Exempel på detta skulle kunna vara att informera om att det kan vara straffbart att skriva och göra vissa saker på internet (Svensk Författningssamling, 2008:567;2010:800). Dessutom skulle det vara bra med en hårdare registrering, så att inte ungdomar kan registrera sig anonymt lika lätt.

Ett ämne som inte många högstadielkuratorer pratade om men som en del forskning nämner som viktigt är rapporteringen av nätmobbing från skolkamrater (Hinduja & Patchins, 2012). Det nämndes nästan aldrig i intervjuerna om att någon elev visar upp exempel på att någon annan elev har blivit mobbad. Här tror vi att det finns mycket att hämta eftersom man via elever som inte mobbas får en direktkontakt till internetvärlden där det mobbas och då kanske kan notera namn som man inte hade fått tag på annars. Trots att det är bra att använda skolkamrater till detta ändamål måste skolpersonal isåfall vara försiktig eftersom det kan komma att straffa personen som visar upp vad som skett ifall det kommer ut. Vi tror även att det är viktigt att det sker på frivillig basis men att rapporteringen kan hyllas av skolhögstadielkuratorerna. Om det inte sker på frivillig basis

så misstänker vi att det finns en risk att eleverna kan ge vilseledande information för att inte ange sina klasskamrater.

Alla högstadieläroverarna var i princip överens om att problematiken med nätmobbning var relativt nytt och att det var svårt att identifiera och motverka den, detta är något vi funderade över och även är lite kritiska mot eftersom ämnet har florerat i media sedan minst 2007 (Li, 2007) så borde det ha kunnat utarbetas riktlinjer för att motverka nätmobbningen. Ju längre det pratas om att det är ett nytt problem som är svårt att jobba med, som forskningen gör idag, så kommer det ta längre tid att sätta sig in i utvecklingen och jobba emot det. Vi tror inte detta är ett problem som kommer lösa sig själv, det måste bekämpas av vuxna precis som exempelvis traditionell mobbning. Vissa ungdomar vet inte ens om att de utför nätmobbning när de skriver anonyma kommentarer på internet eftersom de inte ser personen i mottagaränden, men detta är vårt ansvar som vuxna att informera och utbilda våra barn i, inte ställa oss utanför och titta på. Vid avsnittet om ansvar svarar samtliga högstadieläroverare att de anser att skolan, föräldrar samt den enskilda individen har ett gemensamt ansvar i arbetet mot nätmobbning.

Nätmobbningen sker inte bara på skolan därför blir ansvaret problematiskt ur högstadieläroverarnas synvinkel. I detta avseende anser vi att högstadieläroverarna behöver en tydlighet i vad som egentligen är deras uppdrag. När ansvaret blir allt för beroende eller påverkat av andra parter är det enkelt att ansvaret lämnas bort eller inte prioriteras. Därför ser författarna till denna studie att högstadieläroverare generellt behöver en tydlighet och direktiv i hur de skall arbeta förebyggande mot nätmobbning. Det handlar egentligen om att hela skolan behöver veta vad deras ansvar och skyldigheter är gentemot våra ungdomar när det kommer till nätmobbning. Vidare berättade många av högstadieläroverarna på svårigheten när det är en elev på skolan som blir utsatt men den som utsätter inte är en elev på skolan. Återigen behöver skolan bli medvetna och säkra på hur de bör hantera ansvaret i dessa dilemman. Bör samverka med föräldrar vara en rutin i dessa situationer eller skall skolan helt avsäga sig ansvaret när det inte är elever som är på deras skola.

Igenom att säga att alla har ansvar kan det bli att ingen istället tar ansvar för att det skjuts undan på de andra parterna. Vi tror att detta både sker av föräldrarna och av högstadieläroverarna, detta bör då möjligtvis ses som ett organisatoriskt fel. Det borde istället göras tydliga rutiner och en tydlig ansvarsfördelning om det nu skall vara ett

gemensamt ansvar. Föräldrarna måste själva se till att deras ungdomar är medvetna om vad som är okej eller inte utifrån deras föräldraroll. Högstadiiekuratorerna bör se till att utbilda och problematisera för ungdomarna vad som sker när någon blir nätmobbade för att ge en fördjupad förståelse för konsekvenserna. Samt den enskilda individen måste ta sitt eget ansvar att vara en god kompis och en snäll medmänniska på internet.

Kring ansvaret att utbilda ungdomarna i hur de skall agera på internet var det flertalet av högstadiiekuratorer som såg vinsten i detta. De nämnde bland annat att undervisningen bör vara fokuserad på konsekvenserna kring vad som sker om ungdomen lägger ut till exempel en bild på nätet. Vidare berättade andra högstadiiekuratorer om det ansvar skolan har som stort i att undervisa ungdomarna i hur de bör prata med varandra på nätet. Park et al (2014) skriver om just detta ansvar som de professionella har i att guida och utbilda ungdomarna i hur de bör uppföra sig på nätet. De tar även upp vikten av att exemplifiera för ungdomarna kring just konsekvenserna av nätmobbning. Vi som skrivit denna studie är fullt medvetna om att många högstadiiekuratorer och skolpersonal jobbar emot nätmobbning på flertalet olika sätt. Däremot ser vi inte riktigt den prioritering ifrån de styrande som nätmobbning faktiskt bör få med tanke på den statistisk som både nätrapporter från Friends (2017) och flertalet andra rapporter och artiklar som kommer ut årligen på konsekvenserna av nätmobbning visar. Vi minns under vår skolgång att vi fick massor av information av skadorna med droger och sexuellt umgänge utan skydd. Det kom exempelvis gamla missbrukare och visade tydligt för oss med reala exempel ifrån deras egna liv som missbrukare om vad det kan få för konsekvenser. Liknande sätt att hantera nätmobbning tror vi hade varit positivt för skolan.

8.2 Slutsats

Slutsatsen i denna studie är att de tillfrågade kuratorerna uppgav att det finns könsskillnader när det kommer till nätmobbning. Det talades om skillnader inom utbredning, karaktär och hur personerna handskas med nätmobbning kopplat till kön. Samtliga av de tillfrågade kuratorerna nämnde att de såg en viss skillnad mellan könen inom något av dessa områden.

Angående ansvaret kring nätmobbning var de tillfrågade högstadiiekuratorerna överens om att detta är ett svårt ämne att hantera då nätmobbningen sker under och efter skoltid. Högstadiiekuratorerna uppger att ansvaret är komplicerat att handskas med eftersom det är

brett och svårt för en person att hantera ensam. De flesta kuratorer var överens om att samarbete mellan föräldrar, enskilda individen och skolan är viktigt inom ämnet ansvar.

Gällande frågan om vad kuratorerna ansåg om utveckling av nätmobbning så är slutsatsen att det hänt mycket på relativt kort tid. Något förvånande blev att de flesta högstadieturatorer inte upplevde nätmobbning som ett ökat problem i deras arbete, utan något som stagnerat de senaste åren.

8.3 Metoddiskussion

Denna studie har en kvalitativ forskningsansats och detta beskrivs av Bryman (2011) som bra i denna studies fall eftersom kvalitativa studier har tolkning och analys i fokus. För att få fram empiri har metoden semistrukturerade intervjuer valts, denna metod används för att låta respondenten forma sina svar på bästa möjliga sätt. Semistrukturerade intervjuer valdes då frågorna ställs mer öppna än exempelvis strukturerade intervjuer och vi som intervjuare har dessutom möjlighet att ställa följdfrågor i större utsträckning. Vårt mål med intervjuerna var att försöka förstå den sociala verklighet som högstadieturatorerna beskrev i intervjuerna med hjälp av de teorier vi gjort. Enligt Backman (2008) så riktas det kvalitativa synsättet intresset mer mot individen och istället för att fråga hur en objektiv verklighet ser ut så ställer man sig istället frågan hur en individ tolkar sin verklighet.

De frågor som används i intervjun finns bifogade i vår intervjuguide (se bilaga 2). En del följdfrågor användes också beroende på vad personen svarade. Ibland upptäckte vi att personerna vi intervjuade svarade mer angående vissa frågor och mindre på vissa. Detta vägdes upp med att ha koll på vår intervjuguide och kunna hoppa över vissa frågor för att sedan gå tillbaka till frågan för att få ett bättre flöde i intervjun.

Vår förförståelse kring nätmobbning bestod av egen erfarenhet från vår uppväxt men även att vi tagit del av medierapportering, litteratur och forskning angående ämnet. Vi är själva uppväxta under 90-talet och såg därför utvecklingen kring appar och sociala medier med egna ögon, därför kan vi möjligtvis ses ha en bättre förförståelse kring ämnet än någon som aldrig sett eller hört om nätmobbning innan. Det fanns neutralitet vid utformandet av intervjuguiden trots att både vår erfarenhet samt forskning visar att det har skett en utveckling av nätmobbning. Detta är viktigt eftersom en icke-neutral hållning i intervjuer kan få respondenten att svara på ett sätt som inte annars hade skett (DePoy & Gitlin, 1999).

Enligt författarna till denna studie så kan en del förbättringar gällande datainsamlingen ha gjorts, vi kunde exempelvis ha varvat de enskilda intervjuerna med fokusgruppsintervjuer, där man samlar flera personer och låter dem diskutera ämnet som står i fokus. Via dessa fokusgruppsintervjuer kunde möjligen en del intressanta diskussioner ha dykt upp då det förmodligen är lättare att diskutera med en inom samma yrkesgrupp än med oss som studenter. Önskvärt hade också varit ifall vi fått fler respondenter för att få fram en bredare bild av hur nätmobbningen ser ut. Med den tiden som vi hade till c-uppsatsen så ser vi dock detta som svårt, vi tillfrågade väldigt många personer och fick endast svar av ett fåtal. Vi anser dock att det finns en styrka i semi-strukturerade intervjuer eftersom vi kunde låta högstadiekuratorerna svara fritt utefter vissa ramar vi hade. De svar vi fick blev enligt oss intressanta och det var ett tacksamt material att arbeta med på så sätt att det fanns mycket forskning som stödde citaten och temana vi valde.

8.4 Framtida forskning

Till framtida forskning skulle författarna till denna studie vilja se främst en vidare fokusering på könsskillnader och hur pass stora de egentligen är. Forskningen är väldigt kluven i denna fråga så därför anser vi att där behöver det verkligen definieras vad som är vad. Samtidigt tror vi forskningen behöver undersöka ytterligare kring de preventiva åtgärder som görs. Det finns begränsat med förslag och lösningar på hur nätmobbning bör arbetas förebyggande mot. Därför ses det som en stor vinst av oss att vidare arbeta mot tydliga förslag och lösningar på det stora problem som nätmobbning idag faktiskt är. Slutligen hade vi även velat att forskare vidare arbetar mot att få en tydlig definition på nätmobbning. Fortfarande överlappar forskningen med traditionell mobbning och det finns en del kritik emot just forskningsområdet nätmobbning på denna punkt. Därför skulle författarna till denna studie vilja att själva området nätmobbning ska bli mer avgränsat och tydligt strukturerat så att det blir erkänt som ett eget fenomen och problem.

Litteraturförteckning

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. (2., uppdaterade [och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Bayraktar, F., Machackova, H., Dedkova, L., Cerna, A., & Ševčíková, A. (2015). Cyberbullying: The discriminant factors among cyberbullies, cybervictims, and cyberbully-victims in a Czech adolescent sample. *Journal of interpersonal violence*, 30(18), 3192-3216.
- Beckman, L. (2013). *Traditional Bullying and Cyberbullying among Swedish Adolescents: Gender differences and associations with mental health* (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).
- Berne, S. (2014). *Cyberbullying in Childhood and Adolescence - Assessment, Coping, and the Role of Appearance [Elektronisk resurs]*
- Brody, N., & Vangelisti, A. L. (2017). Cyberbullying: Topics, strategies, and sex differences. *Computers in Human Behavior*, 75, 739-748.
- BRIS. (2018) *Mobbning och kränkningar*. Hämtad 2018-05-10 från <https://www.bris.se/for-vuxna-om-barn/vanliga-amnen/forskola-och-skola/mobbning-och-krankningar/>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism*. (Third edition.) London: Routledge
- Committee on the Rights of the Child. (2015). *Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden*. Hämtad 2018-03-26: <https://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/concl-observations-swe-2015-2.pdf>
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur
- DePoy, E & Gitlin, L N. (1999). *Forskning: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Dunkels, E. (2012). *Vad gör unga på nätet?*. (2., [uppdaterade] uppl.) Malmö: Gleerup.
- Eek-Karlsson, L. (2016). *Ungas samspel online [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Skolverket

- Friends. (2017). *Friends nätrapport 2017*. Hämtad 2018-05-10 från <https://friends.se/fakta-forskning/rapporter/natrapporten/>
- Frisén, A. & Berne, S. (2016). *Nätmobbing: handbok för skolan*. (1. uppl.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Herring, S. C. (2008). Questioning the generational divide: Technological exoticism and adult constructions of online youth identity. *Youth, identity, and digital media*, 71-94
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin Press.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2017). Cultivating youth resilience to prevent bullying and cyberbullying victimization. *Child abuse & neglect*, 73, 51-62.
- Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala: Maktutredningen.
- Höistad, G. (1994). *Mobbning: en bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning : en handbok*. Stockholm: Informationsförlaget.
- Jenkins, R. (2004). *Social identity*. (2. ed.) London: Routledge
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., Limber, S., & Agatston, P. W. (2012). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*. John Wiley & Sons.
- Kowalski, R., Limber, S. P., & McCord, A. (2018). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, A. (2008). Mobbningsbegreppets uppkomst och förhistoria: En begreppshistorisk analys. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 13(1), 19-36.
- Lenhart, A. (2015). *Teens, social media & technology overview 2015: Smartphones facilitate shifts in communication landscape for teens*. Washington, DC: Pew Research Center
- Li, Q. (2007). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4).

- Mascheroni, G., & Ólafsson, K. (2016). The mobile Internet: Access, use, opportunities and divides among European children. *new media & society*, 18(8), 1657-1679.
- Monks, C. P., Mahdavi, J., & Rix, K. (2016). The emergence of cyberbullying in childhood: Parent and teacher perspectives. *Psicología Educativa*, 22(1), 39-48.
- Palermi, A. L., Servidio, R., Bartolo, M. G., & Costabile, A. (2017). Cyberbullying and self-esteem: An Italian study. *Computers in Human Behavior*, 69, 136-141.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2012). School-based efforts to prevent cyberbullying. *The Prevention Researcher*, 19(3), 7-10.
- Park, S., Na, E. Y., & Kim, E. M. (2014). The relationship between online activities, netiquette and cyberbullying. *Children and youth services review*, 42, 74-81
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Sari, S. V. (2016). Was it just joke? Cyberbullying perpetrations and their styles of humor. *Computers in Human Behavior*, 54, 555-559.
- Secher, Å. (2016). *Motverka nätmobbning!: råd till dig som är vuxen*. (Version 2.0). [Stockholm]: IIS.
- Skolverket. (2018) *Barn som far illa*. Hämtad 2018-04-26 från <https://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/barn-som-far-illa-1.201708>
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Socialtjänstlagen (2001: 453). Hämtad 2018-06-05 från <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2001:453>
- Statens medieråd. (2017) *Ungar och Medier 2017*. Hämtad 2018-05-10 från <https://statensmedierad.se/publikationer/ungarochmedier/ungarmedier2017.2344.html>
- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & behavior*, 7(3), 321-326

- Svensson, M., & Dahlstrand, K. (2014). Nätkränkningar: en studie av svenska ungdomars normer och beteenden. *Lund University Publications*. Hämtad 2018-03-26: <http://lup.lub.lu.se/record/4359616>
- Sveriges riksdag. (2018) Diskrimineringslag (2008:567) Hämtad 2018-05-13 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567
- Swearer, S. M., Mebane, S. E., & Espelage, D. L. (2004). Gender differences in bullying: Moving beyond mean level differences. In *Bullying in American schools* (pp. 37-58). Routledge.
- Tomczyk, Ł. (2017). Cyberbullying in 2010 and 2015—A perspective on the changes in the phenomenon among adolescents in Poland in the context of preventive action. *Children and Youth Services Review*, 75, 50-60.
- Waasdorp, T. E., & Bradshaw, C. P. (2015). The overlap between cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 56(5), 483-488.
- Williford, A., & Depaolis, K. J. (2016). Predictors of cyberbullying intervention among elementary school staff: The moderating effect of staff status. *Psychology in the Schools*, 53(10), 1032-1044.
- Zhang, A., Musu-Gillette, L., & Oudekerk, B. A. (2016). Indicators of school crime and safety: 2015. *National Center for Education Statistics, US Department of Education, and Bureau of Justice Statistics, Office of Justice Programs, US Department of Justice. Washington, DC* Hämtad 2018-05-25 från <https://nces.ed.gov/pubs2016/2016079.pdf>.

Bilagor

Bilaga 1. Informerat samtyckesblankett.

Informerat samtycke.

Deltagandet i intervjun är frivilligt och kommer att spelas in för att sedan, helt eller delvis, transkriberas ordagrant av oss. Du kan när som helst ta tillbaka ditt samtycke till att delta i studien, vilket innebär att vi kommer att radera intervjun och därmed inte använda den till vår uppsats. Allt intervjumaterial som vi samlar in till denna uppsats kommer att behandlas konfidentiellt och förvaras oåtkomligt för obehöriga. Då vi redovisar resultatet av intervjuerna kommer detta genomföras så att intervjupersonerna samt kommun/skola aidentifieras. När uppsatsen är färdigskriven kommer du få möjlighet att ta del av den.Handledare för uppsatsen är Doktor Birgitta Ander, Institutionen för socialt arbete vid Jönköping University. Om du vill ha mer information om vår uppsats eller undrar över någonting, kontakta gärna någon av oss.

John Tallvid
Socionomstudent

Emil Lampret
Socionomstudent

Undertecknad samtycker härmed till att delta i studien. Jag är informerad om att allt deltagande är frivilligt och när som helst kan avbrytas på min egen begäran.

-----/-----
Ort Datum (år-mån-dag)

_____/_____
Underskrift Namnförtydligande

Bilaga 2. Intervjuguide.

1. Berätta lite om dig själv, hur gammal, hur länge du jobbat som skolhögstadiiekurator?
2. Vad är nätmobbning för dig?
Vad skiljer nätmobbning mot traditionell mobbning för dig?
Hur utbrett skulle du säga att vardera variant är? Vilket är det största problemet i ditt dagliga arbete?
3. Kan du ge exempel på när du kommit i kontakt med nätmobbning i ditt dagliga arbete?
Hur fick du reda på det?
4. Upplever du nätmobbning som ett problem i ditt arbete idag?
Är det ett problem som blivit större undertiden du jobbat här?
5. Ser du några mönster i vilka som blir utsatta och vilka som utsätter?
-Kön?
Ålder?
6. I vilken utsträckning tror du vuxna har insyn i det som sker på internet?
7. Vad är det svåraste för dig när det kommer att handskas med nätmobbning?
8. På vem ligger ansvaret när det gäller nätmobbning enligt dig?
9. Har du sett en förändring gällande vem som har ansvaret om nätmobbningen sedan tidigare?
Exempel: har skolan tagit på sig en större roll i att ta på sig ansvaret medan föräldrar anses ha mindre ansvar?

Bilaga 3. Mail till tillfrågade respondenter.

Hej!

Vi är två studenter på socionomprogrammets sjätte termin på Jönköping University. Vi heter John Tallvid och Emil Lampret och har valt att skriva vårt examensarbete om

nätmobbing då vi båda har erfarenhet/intresse för ämnet. Vi kommer i vår uppsats intervjua högstadielärare på högstadieskolor för att se hur de upplever utvecklingen gällande nätmobbing samt ansvaret kring detta.

Exempel på frågor som kommer tas upp under intervjun är:

- **Hur har du upplevt utvecklingen av nätmobbing på din skola?**
- **Kan du ge exempel på när du har kommit i kontakt med nätmobbing i ditt arbete?**
- **Vem har ansvaret på din skola för arbetet kring nätmobbing?**

Vi frågar härmed om du vill delta i denna studie någon gång under vecka 17 eller vecka 18? Tid för intervju är efter ditt önskemål mellan klockan 8:00 – 17:00 vardagar. Vi beräknar att intervjun kommer ta ungefär 45 minuter. Om du väljer att delta, meddela oss med tidpunkt för intervjun samt ett nummer vi kan nå dig på. Vi ber dig även läsa igenom samtyckesblanketten som finns bifogat i detta mail samt signera, scanna och skicka tillbaka den till oss. Om du inte har en scanner eller om det är för tidskrävande så kan samtyckes ges vid telefonintervjun också. Ansvariga för studien är John Tallvid och Emil Lampret samt handledare Doktor Birgitta Ander. Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss

John Tallvid
Socionomstudent

Emil Lampret
Socionomstudent